

**Paimion kaupungin
esiopetussuunnitelma
2023**

Nimi Paimion kaupungin esiopetuksen
opetussuunnitelma 2023
päivitetty 2023

Kunta Paimio

pdf luotu 15.12.2023,
koulutuslautakunnassa 19.12.2023

Sisällysluettelo

1.	Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet.....	4
1.1.	Esiopetussuunnitelma Paimion kaupungissa.....	4
2.	Esiopetuksen järjestämisen velvoitteet ja toteutus Paimiossa	5
3.	Esiopetuksen yleiset tavoitteet ja tehtävät.....	6
3.1.	Oppimiskäsitys.....	7
3.2.	Oppiympäristöt ja toimintakulttuuri	7
4.	Laaja-alainen osaaminen	9
4.1.	Ajattelu ja oppiminen	9
4.2.	Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu	9
4.3.	Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot	9
4.4.	Monilukutaito	10
4.5.	Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen	10
4.6.	Osallistuminen ja vaikuttaminen	10
5.	Esiopetuksen toteuttaminen	11
5.1.	Oppimiskokonaisuudet Paimiossa	11
5.2.	Monipuoliset työtavat	12
5.3.	Yhteiset tavoitteet esiopetuksessa.....	12
5.3.1.	Ilmaisun monet muodot	13
5.3.2.	Minä ja meidän yhteisömme	15
5.3.3.	Tutkin ja toimin ympäristössäni.....	17
5.3.4.	Kasvan, liikun ja kehityn.....	19
5.3.5.	Kielten rikas maailma.....	21
5.4.	Dokumentointi ja arviointi.....	22
6.	Yhteistyö esiopetuksen aikana ja siirtymävaiheissa	22
6.1.	Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö.....	23
7.	Opiskeluhoolto.....	24
7.1.	Opiskeluhoollon keskeiset periaatteet ja opetustoimeen kuuluvan opiskeluhoollon tavoitteet 24	
7.2.	Opiskeluhooltosuunnitelmat	27
8.	Lapsen kasvun ja oppimisen tuki	28
8.1.	Yleinen tuki	30
8.2.	Tehostettu tuki	30
8.3.	Eriytynyt tuki.....	30
8.4.	Tuen eri muodot	31

1. Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet

Paimion kaupungin esiopetussuunnitelman perusteet pohjautuvat valtakunnallisiin Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteisiin, joka on valtakunnallinen Opetushallituksen määräävä asiakirja. Esiopetus on perusopetuslain alaisuudessa järjestettävää toimintaa, mikä tarkoittaa sitä, että reunaehdot esiopetukselle määrittävät myös perusopetuslaissa ja -asetuksessa. Lisäksi esiopetuksen tavoitteita määrittää valtioneuvoston asetus. Esiopetussuunnitelman perusteiden tarkoitus on luoda yhtenäiset ja laadukkaat rakenteet esiopetukselle ja lasten oppimisen polun yhdenvertaiselle aloitukselle valtakunnallisesti.

Esiopetussuunnitelman perusteet on asiakirja, jossa päätetään esiopetuksen tavoitteista, keskeisistä sisällöistä, yhteistyöstä huoltajien ja esiopetushenkilöstön välillä sekä opiskeluhollosta ja sen tavoitteista. Esiopetus muodostuu oppimisen ja kasvatuksen kokonaisuudesta, jonka laaja-alaiset tavoitteet muodostavat yhtenäisen eheytyvän ja kehkeytyvän kokonaisuuden ja toiminnan perustan lapsen oppimisen mahdollistajana.

1.1. Esiopetussuunnitelma Paimion kaupungissa

Paimion kaupungin esiopetussuunnitelma on laadittu valtakunnallisen esiopetussuunnitelman pohjalta. Paimion kaupungin esiopetussuunnitelmassa päätetään paikallisesti esiopetuksen tavoitteista ja toteuttamistavoista,

sekä opiskeluhollosta. Esiopetussuunnitelmaa on kehitetty yhdessä Paimion kaupungin esiopetuksen opetushenkilöstön kanssa yhteisissä kokoontumisissa syyskaudella 2023. Erillinen työryhmä on koonnut yhteistyöverkoston työskentelyn osaksi kaupungin esiopetussuunnitelmaa. Syyskauden alussa perheitä on osallistettu lomakekyselyllä esiopetussuunnitelman tekoon. Huoltajat ovat vapaasti voineet kirjata toiveitaan ja odotuksiaan esiopetukselle Paimiossa. Lasten toiveet ja mielipiteet on selvitetty haastatteluin, sekä lasten palaverissa omissa esiopetusyksiköissä.

Paimion kaupungin esiopetussuunnitelmassa on otettu huomioon Paimion kaupungin erityispiirteet ja arvot maaseutukaupunkina. Lisäksi esiopetussuunnitelmaan on huomioitu paikallinen kulttuuriympäristö, sekä toimintatavat ja kulttuuri. Nämä yhdessä määrittelevät millainen esiopetuskulttuuri Paimiossa on, ja millaiseksi lasten oppimisen alkutaival muodostuu. Esiopetussuunnitelmassa on huomioitu perusopetus ja varhaiskasvatus niiltä osin, kuin ne koskettavat myös esiopetusta. Näitä ovat esimerkiksi koulujen kanssa tehtävä nivelvaiheyhteistyö ja siirtyminen ensimmäiselle luokalle, sekä varhaiskasvatuksessa järjestettävän vuorohoidon esiopetus.

Paimio esiopetuksessa tehdään yhteistyötä sisäisten ja ulkoisten kumppaneiden kanssa. Kaupungin sisäisiä kumppaneita ovat esimerkiksi perusopetus, kulttuuri-, liikunta-, kirjasto- ja nuorisopalvelut. Ulkoisia kumppaneita ovat esimerkiksi Paimiossa sijaitsevat museot ja järjestöt sekä Varsinais-Suomen hyvinvointialueen palvelut.

Vuosittaiset esiopetuksen toimintasuunnitelmat laaditaan syyskauden alussa yksikkökohtaisesti osaksi yksiköiden toimintasuunnitelmia, ja ne hyväksytään koulutuslautakunnassa.

Yksikkökohtaiset esiopetuksen toimintasuunnitelmat laaditaan täydentämään Paimion kaupungin esiopetussuunnitelmaa. Paimiossa laaditaan esiopetuksen lisäksi täydentävään varhaiskasvatukseen osallistuvalla lapselle vasu. Mikäli lapsi osallistuu vain esiopetukseen, laaditaan hänelle oppimissuunnitelma esiopetukseen.

2. Esiopetuksen järjestämisen velvoitteet ja toteutus Paimiossa

Esiopetus on osa perusopetusta ja jokaisen lapsen oppimispolkua. Kunta on velvollinen järjestämään esiopetusta kunnassa asuville lapsille vuotta ennen varsinaista koulun aloitusta. Esiopetuksen järjestämiseen velvoittavat Suomen perustuslaki, perusopetuslaki ja -asetus, valtioneuvoston asetus, oppilas ja opiskelijahuoltolaki ja esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet. Lisäksi esiopetuksen reunaehtoja määrittelevät useat kansainväliset sopimukset, joihin Suomi on sitoutunut, kuten muun muassa YK:n lasten oikeuksien sopimus ja Euroopan ihmisoikeuksien sopimus.

Siinä missä kunta on velvollinen järjestämään esiopetusta, on myös lasten huoltajilla velvollisuus huolehtia siitä, että lapsi osallistuu esiopetukseen tai sellaiseen toimintaan, jossa hän voi saavuttaa esiopetukselle asetetut tavoitteet. Esiopetusta annetaan vähintään 700

tuntia vuodessa, yleensä yhden lukuvuoden aikana. Esiopetuksen lisäksi kunta on velvollinen järjestämään täydentävää varhaiskasvatusta ja vuorohoitoa esiopetuksen lisäksi perheiden tarpeiden mukaisesti.

Paimion esiopetusta järjestetään suomen ja ruotsin kielellä. Ruotsinkielinen esiopetus ostetaan muista kunnista tai ostopalveluna yksityisiltä palveluntuottajilta. Paimiossa esiopetusta järjestetään päiväkotien yhteydessä kunnallisena palveluna tai ostopalveluna yksityisten palveluntuottajien tuottamana.

Paimion kaupungissa esiopetukseen osallistuminen mahdollistetaan jokaiselle lapselle erilaisista elämäntilanteista riippumatta. Esiopetusta voidaan toteuttaa yksilöllisesti lapsen tarpeiden niin vaatiessa esimerkiksi tietoteknologisia oppimisympäristöjä hyödyntäen. Näitä voivat olla esimerkiksi videopuhelut, tai yhteiset interaktiiviset oppimisalustat. Lapsen paluuta ryhmään tuetaan yhteistyössä huoltajien kanssa ja vahvistetaan lapsen yhteenkuuluvuuden tunnetta koko esiopetusryhmän kesken.

Huoltajien osallisuus on suuressa roolissa esiopetuksessa. Sen lisäksi, että huoltaja on velvollinen huolehtimaan lapsen esiopetukseen osallistumisesta, on hänellä oikeus esittää mielipiteitään ja toiveitaan esiopetuksen toteuttamiselle. Huoltajalla on oikeus kuulla esiopetuksen tavoitteista ja toiminnan toteuttamisesta, sekä säännöllisesti lapsensa esiopetuspäivästä. Huoltajien kanssa tehtävän yhteistyön tärkeitä toimintatapoja Paimiossa ovat yksiköissä järjestettävät vanhempainillat, yksiköiden erilaiset teemapäivät ja

oppimiskeskustelut/vasukeskustelut, joissa laaditaan yhteistyössä huoltajan ja lapsen kanssa esiopetukseen tavoitteet lapsen lukuvuodelle. Paimiossa huoltajilta kerätään vuosittain palautetta asiakastytyväisyyskyselyllä esiopetuksen arviointia ja kehittämistä varten.

Huoltajilta pyydetään syyskauden alussa esiopetusryhmien toimesta ajatuksia ja toiveita esiopetuksen toteuttamiselle. Huoltajat Paimiossa ovat toivoneet lasten oppivan esiopetuksessa erityisesti taitoja, joita he tarvitsevat aloittaessaan koulutyönsä. Nämä taidot ovat ryhmässä toimimisen taitoja, itsensäätely- ja toiminnanohjauksen taitoja. Näihin kuuluu muun muassa kavereiden kanssa toimiminen, oman vuoron odottaminen, keskustelu- ja kuuntelemisen taidot. Toiminnan huoltajat toivovat olevan monipuolista ja erilaisia tiedon ja taidon aloja hyödyntävää. Erityisesti huoltajat toivovat toiminnallista pedagogiikkaa kuten musiikkia, retkiä, teatteria ja leikkiä. Esiopetusarjen toivotaan olevan turvallinen ja rauhallinen ja yhteistyöltä odotetaan avoimuutta ja keskustelevaa toimintakulttuuria.

3. Esiopetuksen yleiset tavoitteet ja tehtävät

Esiopetussuunnitelman perusteissa lapsi ja lapsuus on määritelty itseisarvoksi ja leikki on korostuneessa asemassa oppimisenäkemyksessä. Paimion esiopetuksessa lapsuus nähdään arvokkaana ja esiopetusvuosi merkityksellisenä vaiheena lapsen elämässä. Esiopetusvuotta ei nähdä pääasiallisesti vuotena kouluun valmistautumista varten, vaan se on lapsen elämässä ainutlaatuinen ja merkityksellinen jakso jo itsessään. Yhteisöllisyys ja yhteinen maailma

rakentuu arjessa lasten kanssa yhdessä kokemalla ja elämällä. Esiopetus on osa varhaiskasvatusta, jolloin myös oppiminen, kasvu ja kehitys tapahtuu lapsen elämässä varhaiskasvatuksen keinoin ja yhteistyössä varhaiskasvatuksen kanssa. Keskiössä ovat leikki ja lasten innostus, kiinnostuksen kohteet sekä lapsilähtöinen toiminta. Toiminta on tavoitteellista, ja se rakentuu johdonmukaisesti etenevistä oppimiskokonaisuuksista. Toimintaa toteutetaan eheytytysti ja projektiluonteisesti, jolloin eri oppimiskokonaisuudet nivoutuvat luontevasti osaksi lapsen maailmaa, oppimista ja kasvua.

Esiopetusta toteutetaan siten, että lapsella on mahdollisuus innostua, oivaltaa ja onnistua. Oppiminen tapahtuu kokonaisvaltaisesti aina ja kaikkialla leikin ollessa suurimmassa roolissa lapsen oppimisessa. Esiopetuksen henkilökunta tunnistaa oppimisen, kasvun ja kehityksen kokonaisvaltaisuuden, ja huomioi tämän pedagogisessa suunnittelutyössä tilojen, toimintojen ja oppimisympäristöjen kehittämisessä lapsilähtöiseksi.

Tavoitteellisen esiopetuksen toteutuessa erilaisissa oppimisympäristöissä lapsi rikastaa ja laajentaa osaamistaan eri tiedon ja taidon aloilla. Lasten osaamistasolle ei määritellä yhteisiä ikäkausitavoitteita, vaan jokaiselle lapselle laaditaan oma oppimissuunnitelma joko esiopetukseen tai varhaiskasvatukseen. Tällöin huomioidaan lapsen vahvuudet ja kiinnostuksen kohteet ja mietitään yhdessä tavoitteita pedagogiselle toiminnalle. Suunnitelma laaditaan hyvässä yhteistyössä lapsen huoltajien kanssa. Esiopetuksessa lapsia osallistetaan itseään koskevan asiakirjan laadintaan erilaisin soveltuvien keinoin, kuten haastatteluin ja kuvakerrontaa käyttäen. Lapsi voi olla myös mukana omassa

oppimiskeskustelussa tarpeen ja toiveen mukaan.

3.1. Oppimiskäsitys

Esiopetus rakentuu inklusiivisen periaatteen mukaisesti siten, että jokaisella lapsella on oikeus osallistua esiopetukseen omista lähtökohdistaan käsin. Jokaisella lapsella on oikeus oppimiseen, oivaltamiseen ja leikkiin yhdessä muiden lasten kanssa. Esiopetus suunnitellaan siten, että se vastaa jokaisen lapsen tarpeita ja on jokaiselle lapselle mielekästä ja innostavaa kasvua ja kehitystä tukevaa toimintaa. Esiopetusta arvioidaan ja kehitetään myös säännöllisesti, jotta esiopetuksen yleiset tavoitteet toteutuvat. Lähtökohtana on, että jokainen lapsi tarvitsee tukea kasvussaan ja kehityksessään, mahdollisuuden osallistua leikkiin ja muuhun esiopetuksen toimintaan yhdessä muun lapsiryhmän kanssa.

Lapsi nähdään esiopetuksessa arvokkaana toimijana, ei niinkään opetuksen kohteena. Oppiminen tapahtuu kokeilemisen, ihmettelyn, oivaltamisen ja ilon kautta. Lasten kiinnostusten kohteet ovat pedagogiikan lähtökohtana, ja niiden kautta rakennetaan yhdessä lasten kanssa eheytettyjä ja innostavia oppimiskokonaisuuksia. Oppiminen rakentuu jo aiemmin opittujen tietojen ja taitojen varaan ja lapsen oppimisen polku nähdään jatkumona aina varhaiskasvatuksesta perusopetukseen saakka.

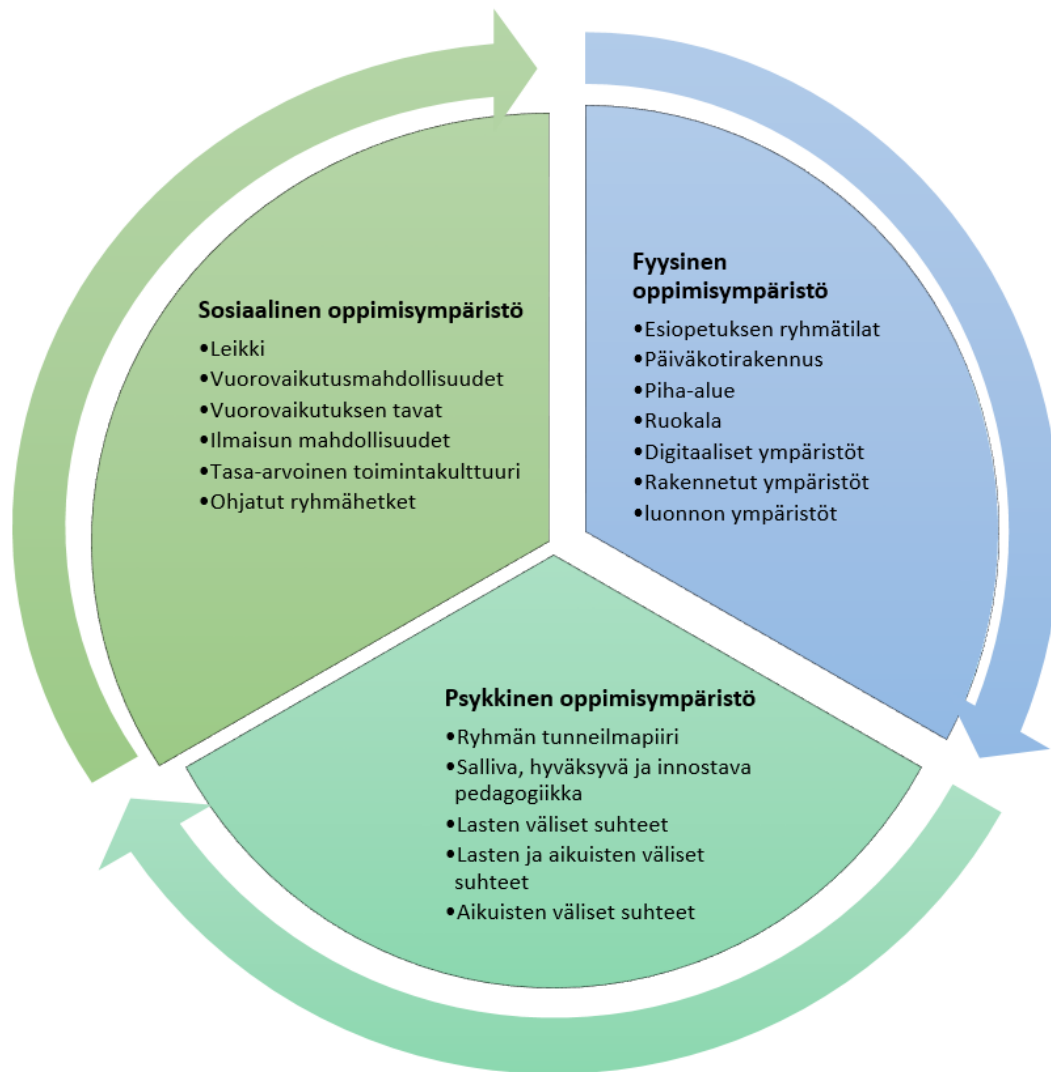
Suunniteltu ja joustava nivelvaiheyhteistyö lapsen siirtymävaiheissa on tärkeää. Paimiossa esiopetusta järjestetään päiväkotien yhteydessä, ja näin luonnollisesti myös siirtymävaihe varhaiskasvatuksesta esiopetukseen tapahtuu

joustavasti. Tarvittaessa esiopetuksen lisäksi lapsi saa täydentävää varhaiskasvatusta omassa esiopetusryhmässään. Näin taataan lapselle vahva tunne omasta paikasta ja yhteisöön kuulumisesta.

3.2. Oppimisympäristöt ja toimintakulttuuri

Esiopetusikäinen lapsi oppii luontaisesti leikkien. Esiopetuksessa leikki on keskeisellä sijalla opetusta suunniteltaessa. Lasten kokemus- ja elämysmaailman tulee näkyä esiopetuksessa ja se tulee huomioida esiopetuksen oppimisympäristöissä. Esiopetuksen oppimisympäristöt ovat monimuotoiset ja ne voidaan jakaa kolmeen päälohkoon. Aivan samoin, kuin lapsi on itsessään fyysinen, psyykinen ja sosiaalinen oppija, voidaan esiopetuksen pedagogiset oppimisympäristöt nähdä fyysisenä, psyykkisenä ja sosiaalisena oppimisympäristönä. Lapsi toimii samanaikaisesti aktiivisessa vuorovaikutuksessa jokaisessa ympäristössä, ja jokaisella ympäristöllä on merkittävä vaikutus lapsen oppimiseen, kasvuun ja kehitykseen.

Esiopetuksessa jokaista oppimisympäristöä arvioidaan, muokataan ja kehitetään lapsen kokemusmaailmaa reflektoiden. Esiopetuksen henkilökunnalla on tärkeä rooli tunnistaa kunkin ympäristön erityispiirteet ja huomioida niiden vaikutus lapseen ja ryhmän toimintaan. Seuraavalla sivulla oleva kuva havainnollistaa oppimisympäristöjen monimuotoisuuden ja kokonaisvaltaisuuden.

Kuva 1. Esiopetuksen oppimisympäristöt

Sosiaaliseen oppimisympäristöön kuuluvat erilaiset vuorovaikutussuhteet ja tavat toimia yhdessä kuten leikki ja tavat keskustella, neuvotella ja suunnitella yhdessä asioita. Esiopetuksessa lapsia kannustetaan ja rohkaistaan ilmaisemaan ajatuksiaan ja toiveitaan. Lapset myös osallistetaan yhteiseen päätöksentekoon, jolloin lapsen kokemus aktiivisena toimijana osana omaa yhteisöään vahvistuu.

Fyysinen oppimisympäristö rakentuu niin luonnonympäristöistä kuin rakennetuistakin ympäristöistä. Esiopetuksessa lasten kanssa opitaan toimimaan erilaisissa fyysisissä ympäristöissä kuten eri tarkoituksiin rakennetuissa tiloissa, liikenteessä, luonnossa sekä digitaalisessa ympäristössä. Oppiminen nähdään esiopetuksessa myös paikkaan sidottuna ilmiönä, jolloin erilaisten fyysisten ympäristöjen tuominen osaksi lasten kokemusmaailmaa on osa esiopetuksen pedagogiikkaa.

Psyykkiseen oppimisympäristöön kuuluu ennen kaikkea se tunneilmapiiri, jossa lapset oppivat. Tunneilmapiirin vaikuttavia tekijöitä on sosiaalisessa kanssakäymisessä runsaasti ja esiopetuksessa turvallinen ja positiivinen toimintaympäristö luo lapsen kasvun ja kehityksen kulmakivet. On tärkeää, että uusien taitojen oppiminen huomataan ja niistä iloitaan yhdessä. Koko esiopetusryhmän toiminta perustuu positiiviseen pedagogiikkaan, jossa jokainen lapsi nähdään yksilönä ja hyväksytään omana itsenään.

4. Laaja-alainen osaaminen

Laaja-alainen osaaminen on kokonaisuus, joka muodostuu erilaisten tietojen, taitojen, asenteiden, arvojen ja tahdon muodostamasta kokonaisuudesta. Laaja-alaiseen osaamiseen sisältyy myös taito käyttää tietoja ja taitoja tilanteeseen sopivalla tavalla. Laaja-alainen osaaminen on elämänmittainen prosessi, joka alkaa jo varhaislapsuudessa. Esiopetuksessa laaja-alaiseen osaamisen katsotaan muodostuvan kuuden taitoalueen summana, joista jokaisella on oma tärkeä merkityksensä.

4.1. Ajattelu ja oppiminen

Ajattelun ja oppimisen taidot muodostavat kokonaisvaltaisen ja elinikäisen oppimisen pohjan. Kaikki tuleva oppiminen edellyttää ajattelun ja oppimisen taitoja. Näitä taitoja omaksutaan jo varhaiskasvatus- ja esiopetusiässä ja jatkumo kestää läpi elämän. Ajattelun ja oppimisen taitoja tarvitaan nopeatempoisessa yhteiskunnassa yhä enemmän. Tietoa täytyy osata suodattaa ja siihen tulee kyetä suhtautumaan myös kriittisesti. Esiopetuksessa

lapsia rohkaistaan oivaltavaan ja luovaan ajatteluun. Lapsia kannustetaan ja rohkaistaan tunnistamaan omia taitojaan ja heidän käsitystään omasta oppimiskyvystään vahvistetaan.

4.2. Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

Kulttuurinen osaaminen on yhteiskunnallista osaamista ja yksi keskeisimmistä tulevaisuuden taidoista. Esiopetuksessa tutustutaan ympäröiviin kulttuureihin ja lapsiryhmän erilaisiin kansalaisuuksiin, katsomuksiin ja perhekulttuureihin tasa-arvoisina. Vuorovaikutus yhteisössä antaa mahdollisuuksia vaikuttamiselle ja yhteistoiminnalle sekä yksilön sosiaaliselle hyvinvoinnille. Vuorovaikutus on kuuntelua, keskustelua ja kokemusmaailman jakamista muiden kanssa. Ilmaisun taidot ovat onnistuneen vuorovaikutuksen edellytys. Samoin ilmaisun taidoilla pystytään vaikuttamaan ja saadaan tuotua esille omaa kokemusmaailmaa sekä ymmärretään myös muita ihmisiä.

4.3. Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot liittyvät terveyteen, puhtauteen ja toimimiseen arjen ympäristöissä. Myös kestävä elämäntapa ja turvataidot erilaisissa ympäristöissä ovat taitoja, joita tulevaisuudessa tarvitaan. Esiopetuksessa harjoitellaan erilaisia arjen taitoja päivittäin monipuolisissa oppimisympäristöissä ja rakennetaan lasten luottamusta tulevaan. Esiopetuksessa keskeistä on vahvistaa lasten kokemusta itsenäisinä ja osaavina toimijoina niin yhteisten asioiden äärellä kuin erilaisissa

itsenäistä ongelmanratkaisua vaativissa tilanteissakin.

4.4. Monilukutaito

Monilukutaito on laaja käsite, joka pitää sisällään erilaisten viestien tulkinnan ja tuottamisen.

Viestit voivat olla esimerkiksi kirjoitettuja, puhuttuja tai symbolisia. Monilukutaito onkin vahvasti ajattelun taitoihin nojaava taito ja se kattaa hyvinkin erilaisia lukutaidon muotoja kuten peruslukutaidon ja numeerisen lukutaidon sekä kuva- ja medialukutaidon. Tekstikäsitys on laaja ja siihen luetaan kuuluviksi muun muassa kirjoitetut, luetut ja digitaaliset tekstit. Esiopetuksessa monilukutaidon osa-alueita harjoitellaan erilaisten tekstien, kuvien ja muiden materiaalien parissa niitä itse tuottaen ja tulkiten.

4.5. Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen on osa arjen perustaitoja. Lapset elävät teknologisessa yhteiskunnassa ja erilaisten tieto- ja viestintäteknologisten laitteiden käytön hallinta on yhä enemmän osa oppivaa yhteiskuntaa ja tulevaisuutta.

Esiopetuksessa harjoitellaan erilaisten tietoteknisten laitteiden turvallista ja vastuullista käyttöä lapsille suunnatuin oppimispelein ja muun soveltuvan materiaalin avulla. Digitaalista materiaalia tuotetaan yhdessä lasten kanssa lasten kiinnostusten kohteista käsin ja tiedonhaku harjoitellaan arvioivalla otteella.

Paimio on osallistunut digi-pedagogiikan hankkeeseen ja esiopetusryhmissä käytetään aktiivisesti lasten kanssa älytauluja ja tabletteja. Kaikissa päiväkodeissa on nimetty digi-tutor, joka auttaa ja kehittää lasten ja henkilöstön digitaitoja ja huolehtii laitteista hyvässä yhteistyössä muun kasvatushenkilökunnan kanssa.

4.6. Osallistuminen ja vaikuttaminen

Yhteisiin asioihin vaikuttaminen ja osallistuminen ovat taitoja, joita vuorovaikutteisessa yhteiskunnassa tarvitaan. Tunne paikkaan ja yhteisöön kuulumisesta syntyy osallisuuden kokemuksesta. Esiopetuksessa lapset pääsevät osallistumaan itseään koskevaan päätöksentekoon ja säännölliset lasten palaverit ovat osa esiopetuksen pedagogiikkaa. Jokaisella lapsella on oikeus vaikuttaa omista lähtökohdistaan käsin ja esiopetuksen tehtävänä on vahvistaa lasten pystyvyyden tunnetta. Osallisuus on tärkeä arvo esiopetuksen pedagogiikassa ja se huomioidaan toiminnan suunnittelussa niin oppimisympäristöjen kuin pedagogiikankin osalta. Esiopetusta kehitetään ja arvioidaan yhdessä lasten, esiopetustiimin ja huoltajien kanssa.

Kuva 2. Laaja-alainen osaaminen

5. Esiopetuksen toteuttaminen

5.1. Oppimiskokonaisuudet Paimiossa

Erilaisten oppimiskokonaisuuksien kautta saavutetaan laaja-alaisen osaamisen taidot. Laaja-alaisen osaamisen kehittymiseen vaikuttavat pedagogisen toiminnan arvoperusta, oppimiskäsitys ja lasten mielenkiinnon kohteet sekä tarpeet. Pedagogisen viitekehyksen keskiössä on lapsi oppivana ja aktiivisena toimijana.

Oppimiskokonaisuuksina toteutetun ilmiöpohjaisen opetuksen tavoitteena on tukea lasten kasvua ja hyvinvointia sekä tarjota monipuolinen perusta heidän osaamisensa edistymiselle. Toiminnan ja opetuksen lähtökohtana on leikki ja muut lapsille ominaiset tavat oppia ja työskennellä.

Oppimiskokonaisuuksien kesto ja toteutustapa vaihtelevat valitun aihepiirin sekä tilanteen mukaan ja sitä toteutetaan projektimaisesti. Lapset osallistuvat opetuksen arviointiin opettajan ja muun kasvatushenkilöstön ohjauksessa. On olennaista, että lapselle annetaan mahdollisuus oppia omaan tahtiinsa sekä kehittää taitojaan vuorovaikutuksessa toisten lasten, opettajan ja muun henkilöstön kanssa. Oppimisessa vertaistuki korostuu.

5.2. Monipuoliset työtavat

Lapset osallistuvat toiminnan suunnitteluun, työtapojen valintaan ja tekevät erilaisia arjen työtehtäviä. Tämä on lasten osallistamista, jonka tavoitteena on tukea lasten aloitteellisuuden kehittymistä, omaa vastuunottoa ja yhteisvastuullisuutta esiopetusryhmässä. Esiopetuksessa leikki, leikillisuus ja niistä syntyvä ilo on tärkeää päivittäisessä toiminnassa. Paimio ympäristönä tarjoaa maalaismaisen pikkukaupungin mahdollisuuksia, joihin kuuluu luonnonläheisyyttä, paikallishistoriaa ja liikkumista eri ympäristöissä.

5.3. Yhteiset tavoitteet esiopetuksessa

Esiopetukselle on asetetut yhteiset tavoitteet, jotka perustuvat valtakunnallisen esiopetussuunnitelman perusteisiin. Kokonaisuuksia on viisi, johon kuhunkin kokonaisuuteen on koottu tavoitteita, joilla on toisiinsa liittyviä opetuksellisia ja kasvatuksellisia tehtäviä. Eri kokonaisuuksien tavoitteita ja sisältöjä yhdistellään pedagogisesti tarkoituksenmukaisella tavalla esiopetuksen oppimiskokonaisuuksiksi. Oppimiskokonaisuuksia ovat: 1. Ilmaisun monet muodot, 2. Minä ja meidän yhteisömme, 3. Tutkin ja toimin ympäristössäni, 4. Kasvan, liikun ja kehityn ja 5. Kielen rikas maailma.

Kuva 3. Oppimisen alueet esiopetuksessa

5.3.1. Ilmaisun monet muodot

Esiopetuksen tehtävä on kehittää lasten ilmaisua musiikillisen, kuvataiteellisen, käsitöiden sekä suullisen ja kehollisen ilmaisun perustaitoja harjoittelemalla. Kulttuurin ja ilmaisun eri muotoihin tutustuminen vahvistaa lasten osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja sekä monilukutaidon kehittymistä. Eri ilmaisumuotojen käyttö esiopetuksen arjessa ja juhlissa tarjoaa mahdollisuuksia tuoda esille kulttuurista monimuotoisuutta ja iloita siitä.

Ilmaisun monet muodot todentuvat osana ilmiöpohjaista projektimaista toimintaa, jossa lapset ovat juonen kuljettajina. Projektissa itse prosessi, sen mukanaan tuomat kokemukset ja monipuolinen dokumentointi on tärkeintä. Kasvatushenkilöstöllä on tärkeä rooli kuunnella lasten ideoita ja ajatuksia sekä tarttua niihin. Monipuolinen ilmaisu vahvistaa lapsen minäkuvaa. Paimiossa yhteistyötä toteutetaan yhdessä kirjaston ja erilaisten vierailevien taiteilijoiden kanssa.

Esiopetuksen musiikillinen toiminta on monipuolista ja moniaistista, ja sen tavoitteena on vahvistaa lasten kiinnostusta ja suhdetta musiikkiin. Lapsille tarjotaan kokemuksia heidän omista musiikillisista taidoistaan laulun, tanssin, liikkeen, soiton ja oman musiikin luomisen avulla. Heidän kanssaan opetellaan lauluja ja tutustutaan eri musiikkityyleihin ja soittimiin. Musiikilla leikitään, kokeillaan ja improvisoidaan. Lasten kanssa havainnoidaan äänen tasoa, kestoja, voimaa ja sointivärejä musiikillisessa toiminnassa. Opetus tarjoaa lapsille kokemuksia musiikin tekemisestä yhdessä.

Kokonaisuuteen liittyvät opetuksen yleiset tavoitteet

Esiopetuksessa lapsia rohkaistaan ja ohjataan käyttämään ilmaisun eri muotoja. Opetus suunnitellaan niin, että lapset saavat elämyksiä taiteesta sekä kokemuksia luovasta prosessista ja siihen kuuluvasta suunnittelun, toteutuksen ja arvioinnin kokonaisuudesta. Toiminnan lähtökohtana ovat lasten aistimukset, havainnot ja kokemukset. Lapsia kannustetaan kertomaan ideoistaan, työskentelystään ja niihin liittyvistä erilaisista kokemuksista. Toiminnan tuotoksia tarkastellaan yhdessä, ja yhteinen tekeminen näkyy oppimisympäristöissä. Lasten ilmaisussa ja työskentelyn dokumentoinnissa käytetään monipuolisesti erilaisia materiaaleja ja välineitä. Opetuksessa hyödynnetään monipuolisesti eri oppimisympäristöjä ja lähiseudun kulttuuritarjontaa.

Yksityiskohtaisemmat tavoitteet

Esiopetuksessa harjoitellaan käsitöiden tekemistä ja erilaisten työvälineiden käyttöä. Lapsia innostetaan käsitöiden tekemiseen. Lasten kanssa kokeillaan sekä kovien että pehmeiden materiaalien käyttöä ja opetellaan niiden käsittelyssä tarvittavia tekniikoita ja perustaitoja. Lapsia rohkaistaan suunnittelemaan ja toteuttamaan erilaisia käsitöitä mielikuvituksensa ja omien taitojensa puitteissa yhdessä toisten kanssa. Lapset suunnittelevat ja valmistavat opettajan ohjauksessa myös pitempiketoisen käsityön. Työskentelyssä voidaan hyödyntää paikallisia tai lapsiryhmän taustoihin liittyviä käsityöperinteitä. Yhteistyö paikallisen teatterin kanssa, lähikouluissa järjestetään esimerkiksi Talent- ja Kalevalan päivä. Paikalliset kohteita Paimiossa ovat paikalliset kohteet, käsityöläsmuseo, sähkömuseo, kotiseutumuseo ja elokuvateatteri -Bio Stara.

Esiopetuksessa tuetaan lasten kuvallisen ajattelun ja kuvailmaisun kehittymistä tekemällä, tulkitsemalla ja arvioimalla erilaisia kuvia. Opeteltava asia suunnitellaan lasten kokemusmaailmasta ja kiinnostuksen kohteista lähtien. Lapsia rohkaistaan kokeilemaan erilaisia kuvan tekemisen tapoja, välineitä ja materiaaleja. Kuvan tekemisen taitoja harjoitellaan moniaistisesti esimerkiksi maalaamalla, rakentamalla ja mediaesityksiä tekemällä. Lasten kanssa havainnoidaan heidän itse tuottamiensa kuvien lisäksi taideteoksia, median kuvia, esineiden muotoilua sekä rakennetun ja luonnon ympäristön kohteita. Lapsia ohjataan tulkitsemaan ja kertomaan ajatuksiaan kuvallisista viesteistä. Kuvia tarkasteltaessa kiinnitetään huomiota esimerkiksi väreihin, muotoihin, materiaaleihin, tekijään, esitysyhteyteen ja kuvien herättämiin tunteisiin. Lapsia rohkaistaan suulliseen ja keholliseen ilmaisuun monipuolisten harjoitusten ja leikin avulla. Tavoitteena on, että lapset saavat kokemuksia siitä, miten kielellä ja keholla voidaan leikkiä ja viestiä monimuotoisesti. Lasten mielikuvituksesta nousevia tai heidän kokemiaan ja havaitsemiaan asioita työskentelyssä yhdistetään ilmaisun keinoin. Opetuksessa hyödynnetään loruja, runoja sekä lasten kirjallisuutta. Lapset saavat kokemuksia sekä spontaanista ilmaisusta että yhteisesti suunnitellusta prosessista. Ilmaisumuotoina voidaan käyttää esimerkiksi draamatoimintaa, sanataidetta ja tanssia.

5.3.2. Minä ja meidän yhteisömme

Lasten elinpiiri laajenee heidän kasvaessaan. Kodin perinteiden, toimintamallien, arvojen ja katsomusten lisäksi lapset kohtaavat toisenlaisia tapoja ajatella ja toimia. Esiopetuksen tehtävä on vahvistaa lasten valmiuksia ymmärtää yhteiskunnan monimuotoisuutta ja toimia siinä.

Aihetta lähestytään historiallisesta ja yhteiskunnallisesta sekä etiikan ja katsomusten näkökulmista. Tutustuminen lähiyhteisön tapoihin sekä uskontoihin ja muihin katsomuksiin yhdessä kokonaisuuden muiden tavoitteiden kanssa tukee lasten kulttuurisen osaamisen ja vuorovaikutustaitojen kehittymistä sekä ajatteluun ja oppimiseen liittyvää laaja-alaista osaamista.

Opetuksessa toimitaan yhteistyössä huoltajien kanssa kunkin perheen taustaa, katsomuksia ja arvoja kuullen sekä niihin tutustuen. Tässä korostuu yhdenvertaisuus, lasten osallisuus ja että se, että jokainen on arvokas! Päästään harjoittelemaan tunnetaitoja sekä arjen eettisiä valintoja.

Merkityksellisiä kohtaamisia suunnitellaan ja toteutetaan eri-ikäisten kuntalaisten kanssa sekä osallistutaan kaupungin sisäisiin tapahtumiin yhteistyössä useiden muiden toimijoiden kanssa (yhdistykset, yritykset, urheiluseurat).

Paimiolaisina esiopetuksessa kasvatetaan myös ajatukseen oman kotikaupungin ja lähiympäristön sosiaalisesti kestävä kehityksen ja yhteisöllisen hyvinvoinnin edistämiseen.

Kokonaisuuteen liittyvät opetuksen yleiset tavoitteet

Tavoitteena on edistää lasten mielenkiintoa yhteiskunnan ja erityisesti lähiyhteisön ja vahvistaa heidän osallisuuttaan toimintaympäristössään. Lapsia ohjataan havainnoimaan nykyisyyttä ja heille luodaan mahdollisuuksia eläytyä menneisyyden tapahtumiin ja tilanteisiin. Opetuksessa tuetaan lasten eettisen kohtaamisen ja ajattelun taitoja sekä tunnetaitojen kehittymistä. Lapset tutustuvat opettajan johdolla niin omaan kuin muihinkin lapsiryhmässä tai lähiyhteisössä edustettuina oleviin katsomuksiin ja uskontoihin sekä niihin liittyviin tapoihin ja perinteisiin. Lapsia rohkaistaan kysymään ja heidän pohdinnoilleen ja ihmettelyle annetaan tilaa. Kokonaisuuden työtapoina korostuvat keskustelut sekä erilaiset eläytymisen mahdollistavat menetelmät.

Yksityiskohtaisemmat tavoitteet

Lasten kanssa tutustutaan johonkin lähiympäristön henkilöön tai kohteeseen historiallisesta näkökulmasta. Aihetta lähestytään havainnollisesti ja moniaistisesti eri ilmaisutapoja hyödyntäen. Lisäksi opetuksessa voidaan käsitellä lapsia kiinnostavia muita historiallisia tapahtumia, henkilöitä, kulttuureja ja kulttuuriperintöä.

Tiedon lähteinä voidaan käyttää lähiyhteisön jäseniä, esineistöä ja ympäristöä sekä hyödyntää lasten huoltajien asiantuntemusta omasta kulttuuriperinnöstään. Opetuksessa voidaan hyödyntää myös juhlaperinteitä, kertomuksia, perinneleikkejä ja vanhoja lauluja.

Lasten kiinnostusta yhteiskunnallisiin asioihin herätetään keskustelemalla heitä kiinnostavista lähiyhteisön ja yhteiskunnan ajankohtaisista

asioista. Lasten kanssa tutustutaan mediaan ja kokeillaan median tuottamista leikinomaisesti. Mediatarjonnan sisältöä ja todenmukaisuutta pohditaan yhdessä lasten kanssa. Opetuksessa tutustutaan lasten oikeuksiin hyödyntäen YK:n yleissopimusta lapsen oikeuksista. Lasten kanssa laaditaan ja kehitetään esiopetusryhmän sääntöjä. Samalla autetaan lapsia ymmärtämään, että yhteisön säännöt ovat ihmisten luomia sopimuksia. Lähiympäristöä hyödynnetään niin että lapsilla on mahdollisuus aitoon osallistumis- ja vaikuttamiskokemukseen.

Esiopetukseen sisältyy koko ryhmälle yhteistä eettistä kasvatusta. Kasvatus liitetään lasten arkeen ja käytännön tilanteisiin, joihin liittyy tunteita ja eettisiä valintoja. Lapsia ohjataan tunnistamaan tunteitaan, toimimaan ystävällisesti ja vastuullisesti sekä ratkaisemaan rakentavasti lasten keskinäisiä ristiriitatilanteita. Lasten kanssa pohditaan ystävyyttä ja toisten kunnioittamista, ilon ja pelon aiheita, tyttöinä ja poikana olemiseen liittyviä oletuksia sekä oikean ja väärän erottamista. Yhteisten keskustelujen lisäksi luontevia tapoja eettiseen kasvatukseen antavat esimerkiksi roolileikit sekä sadut ja median kertomukset. Opetuksessa voidaan hyödyntää sosiaalisia taitoja ja tunnetaitoja kehittäviä opetusohjelmia ja materiaaleja.

Esiopetuksen katsomuskasvatuksessa yhteisen tutustumisen kohteena ovat lapsiryhmässä läsnä olevat uskonnot ja katsomukset.

Uskonottomuutta tarkastellaan esiopetuksessa muiden katsomusten rinnalla. Katsomuskasvatus liitetään arjen asioihin, juhliin ja ajankohtaisiin tapahtumiin, joilla on uskonnollista tai katsomuksellista merkitystä. Tavoitteena on auttaa lapsia ymmärtämään ja kunnioittamaan sekä omia että toisten lasten ja perheiden

erilaisia katsomuksellisia perinteitä sekä niihin liittyviä tapoja ja käsityksiä. Lapsia rohkaistaan erilaisten elämänskysymysten pohdintaan yhdessä toisten kanssa toimien. Samalla heidän valmiutensa ymmärtää uskontoihin ja katsomuksiin liittyviä sanoja ja käsitteitä vahvistuvat. Opetuksessa hyödynnetään esimerkiksi vierailuja ja lähiympäristön tapahtumia.

5.3.3. Tutkin ja toimin ympäristössäni

Lasten toimintaympäristö - lähiluonto ja rakennettu ympäristö sekä muut esiopetuksen oppimisympäristöt tarjoavat runsaasti aineksia lasten oppimiselle. Erityisen tärkeää opetuksen liittäminen lasten kokemusmaailmaan ja toimintaympäristöön liittyvät havainnot, kokemukset ja tiedot, niiden jäsentäminen ja kuvaaminen auttavat lapsia kehittymään ajattelijoina ja oppijoina. Kehittyvä taito nimetä asioita sekä ymmärtää ja käyttää erilaisia käsitteitä edistää lasten monilukutaitoa. Tehtävänä on myös vahvistaa lasten luonnon tuntemusta ja luontosuhdetta sekä tutustua arjen teknologiaan. Esiopetuksessa tutustutaan tutkivaan oppimiseen havainnoimalla ja tutkimalla ympäristöä sekä kokeilemalla ja pääättelemällä. Ympäristökasvatuksen keskeistä sisältöä on arvostavan luontosuhteen rakentuminen sekä kierrätys ja energia. Luontoon ja ympäristöön tutustutaan moniaistillisesti tutkien ja dokumentoiden. Erilaiset luonnonmateriaalit, eläimet, kasvit ja sääilmiöt ovat tutkimisen kohteena. Luonnontieteellinen tutkimusote (=ILMIÖT) ovat mahdollisia ja antaa mahdollisuuden matematiikan harjoittamiseen luonnossa. Rakennettu ympäristö esimerkiksi arkkitehtuurin tarkasteluun antaa Paimion parantola hyvät mahdollisuudet. Luonnossa voidaan havainnoida matemaattisia ilmiöitä kuten vuodenkiertoa, aikaa ja avaruutta.

Kokonaisuuteen liittyvät opetuksen yleiset tavoitteet

Esiopetuksessa vahvistetaan pohjaa lasten matemaattisen ajattelun kehittymiselle ja matematiikan oppimiselle. Lapsia ohjataan kiinnittämään huomiota arjessa ja ympäristössä

ilmenevään matematiikkaan. Opetus luo mahdollisuuksia luvun, muutoksen ja ajan käsitteiden sekä tason ja avaruuden hahmottamisen ja mittaamistaitojen kehittymiselle. Opetuksen tavoitteena on tarjota oivaltamisen ja oppimisen iloa matemaattisen ajattelun eri vaiheissa oleville lapsille.

Opetuksessa havainnoidaan luontoa. Lasten ympäristöherkkyyden ja luontosuhteen kehittymistä tuetaan tarjoamalla lapsille kokemuksia luonnossa liikkumisesta sekä sen tutkimisesta. Lapsia ohjataan myös havainnoimaan ympäristön teknologiaa sekä kokeilemaan ja keksimään omia ratkaisuja.

Opetuksessa tutustutaan tutkivaan työtapaan. Lapsia rohkaistaan tekemään kysymyksiä ja etsimään niihin yhdessä selityksiä. Lapset opettelevat vertailemaan, luokittelemaan sekä järjestämään havaintojen tai mittausten pohjalta saatuja tietoja. Heitä rohkaistaan tekemään päätelmiä ja keksimään ratkaisuja arjen ongelmiin sekä kokeilemaan ratkaisuja. Opetuksessa harjoitellaan dokumentointia eri välinein sekä esittämään tuloksia eri tavoin.

Yksityiskohtaisemmat tavoitteet

Lapsia kannustetaan kehittämään matemaattisia taitojaan toiminnallisesti, leikkien ja eri aisteja käyttäen erilaisissa oppimisympäristöissä. Opetuksessa tutustutaan matematiikkaan ja sen osa-alueisiin havainnollisesti ja yhdessä toimien. Lapsia innostetaan pohtimaan ja kuvailemaan matemaattisia havaintojaan erilaisissa arjen tilanteissa opettajan mallintamisen ja kielellistämisen avulla. Havaintoja harjoitellaan esittämään itse ja kuvien sekä erilaisten välineiden avulla. Toiminta suunnitellaan niin,

että siinä on paljon mahdollisuuksia luokitella, vertailla, asettaa järjestykseen asioita ja esineitä sekä löytää ja tuottaa säännönmukaisuuksia. Opetukseen kuuluu muistia kehittäviä leikkejä ja tehtäviä. Lapsia kannustetaan myös toimintaympäristöön liittyvien ongelmanratkaisutehtävien päättelyyn ja ratkaisujen etsimiseen. Esiopetusvuoden alussa syyskuussa Paimiossa tehdään jokaiselle lapselle MAVALKA (Matemaattisten valmiuksien kartoitus) -tehtäväsarja, joka on suuntaa antava kartoitus lasten esimatemaattisista valmiuksista. Kartoituksen tarkoitus on antaa esiopetuksen tavoitteille suuntaviivat koko lapsiryhmän tasolla.

Lukukäsitteen kehittymistä tuetaan monipuolisesti leikkien ja työskennellen. Lapsia innostetaan havainnoimaan lukumääriä ympäristöstä sekä liittämään ne lukusanaan ja numeromerkkeihin taitojensa mukaan. Lukumääriä vertaillaan ja tutkitaan lukumäärän muutosta käytännön esimerkkejä keksien. Erityisesti opetuksessa kiinnitetään huomiota lasten lukujonotaitojen ja nimeämisen kehittämiseen.

Erilaisilla harjoituksilla tuetaan lasten tason ja tilan hahmottamista. Lapsia kannustetaan tutkimaan ja kokeilemaan 2- ja 3-ulotteisuutta sekä opettelemaan sijainti- ja suhdekäsitteitä, kuten edessä, ylhäällä ja joka toinen, esimerkiksi liikuntaleikkien avulla. Lasten geometrisen ajattelun vahvistamiseksi heille järjestetään mahdollisuuksia rakenteluun, askarteluun ja muovailuun. Opettajan ohjauksessa lapset tutustuvat ympäristössä oleviin muotoihin ja harjoittelevat nimeämään niitä. Esiopetuksessa kokeillaan mittaamista keholla ja eri välineillä. Opetuksessa harjoitellaan

ajankäsitteitä, kuten joskus, eilen ja aamulla. Aikajärjestystä pohditaan yhdessä esimerkiksi vuorokaudenaikoja havainnoimalla.

Opetuksessa hyödynnetään muun muassa leikkejä, pelejä ja tarinoita sekä tieto- ja viestintäteknologiaa. Esiopetuksen ympäristökasvatus tarjoaa lapsille luontokokemuksia sekä mahdollisuuden tutkia ja tutustua kasveihin, eläimiin ja luonnon ilmiöihin. Ympäristöä havainnoidaan eri aistein sekä havaintovälineiden avulla. Opetukseen voi kuulua myös pieniä kokeita. Havainnoista keskustellaan ja havaintotietoa harjoitellaan luokittelemaan. Samalla opetellaan luontoon liittyvien käsitteiden käyttöä ja päätelmien tekemistä sekä pohditaan syy- seurauksuhteita. Lasten luonnontuntemusta hyödynnetään opetuksessa. Lasten kanssa harjoitellaan tiedon hankintaa hakemalla yhdessä tietoa joistakin lapsia kiinnostavista asioista. Opetuksessa luodaan pohjaa kestäväälle elämäntavalle tutustumalla luonnonsuojeluun. Lapsia ohjataan huolehtimaan ympäristöstään ja sen viihtyisyydestä.

Lasten kanssa havainnoidaan ja pohditaan arjessa esiintyviä teknologisia ratkaisuja ja niiden ominaisuuksia ja toimivuutta. Opetuksessa tuodaan esille, että teknologia on ihmisen luovan toiminnan aikaansaamaa. Lapset tutustuvat teknologiaan keksimällä, askartelemalla ja rakentamalla itse erilaisia rakenteita ja ratkaisuja eri materiaaleja hyödyntäen. Lapsia kannustetaan kuvailemaan tekemiään ratkaisuja. Opetuksessa voidaan hyödyntää oppimisympäristöjen välineiden lisäksi esimerkiksi lasten omia leikkikaluja ja miettiä niiden toimintaperiaatteita.

5.3.4. Kasvan, liikun ja kehityn

Esiopetuksessa liikkuminen on osa kaikkea toimintaa. Toiminta järjestetään siten, että lapsilla on mahdollisuus aktiiviseen liikkumiseen päivittäin. Liikkumisessa huomioidaan monipuolisuus, houkuttavuus sekä arkiliikkuminen yhdessä myös perheiden kanssa. Oppimisympäristöjä laajennetaan siten, että Paimiossa olevat mahdollisuudet, kuten luonto, lähialueen liikuntapaikat hyödynnetään. Liikuntakasvatuksen kehittämisessä hyödynnetään yhteistyökumppaneita, kuten urheiluseuroja. Ohjatun liikunnan ja muussa toiminnassa toteutuvan liikkumisen lisäksi lapsilla on oltava mahdollisuus myös omaehtoiseen liikkumiseen. Paimio kuuluu liikkuva varhaiskasvatus -hankkeeseen. Jokaisessa esiopetusta toteutettavassa yksiossa on omat liikuntavastaavat, jotka jalkauttavat liikuntaa lasten arkeen. Lisäksi Paimiossa on liikuntasuunnittelija, joka kouluttaa myös esiopetuksen henkilökuntaa. Paimiossa lapset pääsevät myös esiopetusvuoden aikana uimaan uimahalliin. Paimiossa on myös hyvät mahdollisuudet toteuttaa lasten kanssa retkiä lähiympäristöön.

Kokonaisuuteen liittyvät opetuksen yleiset tavoitteet

Lapset saavat monipuolisia kokemuksia liikunnasta ja alkavat ymmärtää liikkumisen yhteyttä hyvinvointiin ja terveyteen. Opetus tarjoaa mahdollisuuksia lasten motoristen ja sosiaalisten taitojen kehittymiselle. Erityisesti kiinnitetään huomiota lasten yleisten oppimisedellytysten kannalta tärkeiden havaintomotoristen taitojen kehittymiseen. Lasten kanssa tutustutaan terveelliseen ruokaan ja pohditaan sen merkitystä. Lapsia ohjataan

kohtuulliseen kulutukseen. Opetuksessa pohditaan terveyteen liittyviä tekijöitä sekä tuetaan lasten valmiuksia pitää huolta terveydestään. Lapset saavat tietoja turvallisesta liikkumisesta lähiympäristössä sekä esiopetuksen oppimisympäristöissä.

Yksityiskohtaisemmat tavoitteet

Esiopetuksen tavoitteena on innostaa lapsia liikkumaan monipuolisesti ja kokemaan liikunnan iloa. Liikkumisen ja leikkien avulla lasten yhdessä toimimisen taidot kehittyvät. Samalla heidän kehonhallintansa vahvistuu sekä heidän taitonsa hahmottaa omaan kehoaan ja sen eri osia suhteessa ympäröivään tilaan, käytettävään aikaan ja voimaan kehittyä. Ohjatun liikkumisen lisäksi huolehditaan siitä, että lapsilla on mahdollisuuksia päivittäiseen omaehtoiseen liikkumiseen sekä sisällä että ulkona. Yhteistyössä huoltajien kanssa lapsia rohkaistaan liikkumaan myös vapaa-ajalla erilaisissa tiloissa ja ulkona erilaisissa olosuhteissa. Lapsia ohjataan tutustumaan monipuolisesti eri liikuntalajeihin, kuten eri lajitaitoihin, hiihtoon, luisteluun ja sisäliikuntaan. Esiopetuksessa on mahdollisuus myös osallistua erilaisiin tempauksiin kuten jekkujänö- ja arkiseikkailutapahtumiin.

Esiopetuksessa harjoitellaan monipuolisesti ja säännöllisesti arkeen liittyviä motorisia perustaitoja eri ympäristöissä. Näitä ovat tasapaino-, liikkumis- ja välineenkäsittelytaidot. Tasapainoa harjoitellaan pysähtymisiä ja harhauttamisia sisältävien leikkien avulla tai taitoradalla leikitellen. Liikkumistaitoja edistetään kierimistä, kiipeämistä, juoksua ja hyppelyjä sisältävillä harjoituksilla. Välineenkäsittelytaitoja harjoitellaan työntämällä ja vetämällä sekä käyttämällä monipuolisesti eri välineitä ja palloja. Lisäksi lapsia innostetaan harjaannuttamaan

hienomotorisia taitojaan sorminäppäryyttä ja tarkkuutta kehittävien pelien ja leikkien avulla. Tavoitteena on, että toiminta antaa kaikille lapsille mahdollisuuksia osallistumiseen ja onnistumiseen sekä tukee lasten hyvinvointia ja toimintakykyä.

Esiopetuksessa ruokailutilanteita käytetään päivittäisen terveyttä edistävän syömisen ja ruokaan liittyvän osaamisen oppimisympäristönä. Ruokailutilanteista luodaan lasten kanssa mahdollisimman viihtyisiä ja lapsia ohjataan hyviin tapoihin. Suomalaisen ruokala- ja tapakulttuurin lisäksi opetuksessa tutustutaan johonkin muuhun ruoka- ja tapakulttuuriin kotien asiantuntemusta hyödyntäen.

Lasten kanssa tarkastellaan lapsiin kohdistuvaa mainontaa sekä pohditaan kohtuullisen kuluttamisen merkityksestä. Esimerkiksi lasten leikeissä ja piirroksissa ilmenevät tulkinnat kulutuksesta ja mainonnasta voivat toimia esiopetuksen kuluttajakasvatuksen pohjana.

Lapsia ohjataan ymmärtämään liikunnan, levon ja hyvien ihmissuhteiden merkitystä hyvinvoinnille ja terveydelle. Lasten kanssa pohditaan terveyttä ja sairauksia ja niiden syitä sekä ihmisen mahdollisuuksia vaikuttaa omaan fyysiseen terveyteensä ja mielen hyvinvointiin. Hyvistä ihmissuhteista ja niiden merkityksestä mielen hyvinvoinnille keskustellaan. Kaveruutta ja toisten huomioon ottamista sekä tunteiden tunnistamista ja hallintaa harjoitellaan arjen tilanteissa. Lasten kanssa havainnoidaan nukkumisen ja liikkumisen määrää sekä mietitään niiden yhteyttä päivittäiseen virkeyteen ja hyvään oloon. Opetuksessa haetaan tietoa hygieniasta ja

harjoitellaan siihen liittyviä perustaitoja osana esiopetuksen arkea.

Lapset saavat esiopetuksessa tietoa oikeudestaan turvalliseen elämään, arvostavaan kohteluun ja koskemattomuuteen. Lasten kanssa havainnoidaan ja pohditaan arjen toimintaympäristöihin ja esiopetuksen oppimisympäristöihin liittyviä yleisimpiä fyysisiä ja psyykkisiä vaaratilanteita. Tavoitteena on tukea lasten turvallisuuden tunnetta, antaa heille valmiuksia pyytää ja hankkia apua sekä toimia turvallisesti tavallisimmissa arjen tilanteissa. Lapsia rohkaistaan hakemaan aikuisen apua esiopetuksen ongelmatilanteissa ja kiusaamista kohdatessaan sekä kertomaan huolistaan. Paimiossa toteutetaan Mini-Verso ohjelmaa kiusaamisen ehkäisyssä. Opetuksessa harjoitellaan lähiliikenteessä liikkumisen sääntöjä sekä turvallista toimintaa tieto- ja viestintäteknologisissa ympäristöissä ikäkaudelle sopivalla tavalla.

5.3.5. Kielten rikas maailma

Kieli on sekä oppimisen kohde että väline ajattelun, ilmaisuuden ja vuorovaikutuksen toteutumiseen. Esiopetuksen tehtävä on tukea lasten kielellisten taitojen kehitystä kokonaisvaltaisesta merkityksen hahmottamisesta kohti yksityiskohtaisempaa kielen rakenteiden ja muodon havaitsemista. Keskeistä on vahvistaa lasten kiinnostusta ja uteliaisuutta puhuttua kieltä sekä lukemista ja kirjoittamista kohtaan. Esiopetuksessa käytetään monipuolisesti lasten kirjallisuutta ja ruokitaan lapsen luontaista kiinnostusta tarinoin, kieliin ja kulttuureihin. Paimiossa tehdään tiivistä yhteistyötä kirjaston kanssa ja kehitetään kieltä rikastuttavia toimintamuotoja. Paimio on mukana kirjaston koordinoimassa Lukutaidon palikat - hankkeessa, jonka tavoitteena on edistää lukemista ja etsiä uusia monipuolisia työtapoja varhaiskasvatukseen hyväksi. Lisäksi kirjastossa pidetään satutunteja ja järjestään yhteisiä kulttuuritapahtumia.

Kokonaisuuteen liittyvät opetuksen yleiset tavoitteet

Esiopetuksen tavoitteena on edistää lasten kielellistä kehitystä ja vuorovaikutustaitoja sekä vahvistaa heidän kiinnostustaan kieliin ja kulttuureihin. Lasten kielellisen tietoisuuden kehittymistä edistetään kielellä leikkien, loruillen sekä tutustuen monipuolisesti puhuttuun ja kirjoitettuun kieleen. Lasten kehittyvää luku- ja kirjoitustaitoa tuetaan leikkien ja toiminnallisten harjoitusten avulla. Opetus ja oppimisympäristöt suunnitellaan niin, että niissä on lapsille runsaasti mahdollisuuksia havainnoida, tutkia ja kokeilla puhuttua ja kirjoitettua kieltä sekä laajentaa sanavarastoaan. Opetuskielen lisäksi esiopetuksessa havainnoidaan muita kieliä. On

tärkeää, että lapset, joiden äidinkieli on muu kuin esiopetuksen kieli, saavat vahvan tuen opetuskielen.

Yksityiskohtaisemmat tavoitteet

Lasten suomen/ruotsin/saamen/viittomakielen taidon kehittymistä tuetaan monipuolisesti esiopetuksen aikana. Kehittymistä tuetaan monipuolisesti esiopetuksen aikana. Opetus tarjoaa lapsille mahdollisuuksia harjoitella kuuntelemista ja puhumista erilaisissa tilanteissa. Heitä ohjataan kertomaan ja keskustelemaan sekä eläytymään, ymmärtämään ja muistamaan kuulemaansa. Sanojen merkityksiä pohditaan yhdessä ja sanoilla leikitellään. Yhteisissä keskusteluissa lapset kehittävät taitojaan kysyä, päätellä ja arvioida kuulemaansa. Lapsia innostetaan tarinoiden tekemiseen ja taitoa harjoitellaan esimerkiksi saduttamalla tai digitarinoita tekemällä.

Lapsille luetaan erilaisia tekstejä ja niistä keskustellaan yhdessä. Tämä auttaa lapsia ymmärtämään lukemisen merkitystä. Opettajan mallintamisen ja erilaisten harjoitusten avulla lapset saavat kokemuksia siitä, miten puheen voi muuttaa kirjoitetuksi kieleksi ja kirjoitetun kielen puheeksi. Kirjoitettua ja puhuttua kieltä tutkitaan yhdessä. Lapsia ohjataan havaitsemaan, että puheen voi jakaa pienempiin osiin, kuten sanoihin, tavuihin ja äänneisiin.

Lasten lukutaidon kehittymistä tuetaan järjestämällä heille mahdollisuuksia leikilliseen kirjoittamiseen ja omien tekstien tuottamiseen tieto- ja viestintäteknologiaa käyttäen. Lapsia innostetaan yhdessä ja omatoimisesti tunnistamaan ja tuottamaan eri tavoin kirjaimia,

sanoja ja tekstejä taitojensa ja mielenkiintonsa mukaisesti heille mielekkäissä asiayhteyksissä.

Opetuksessa käytetään monipuolisesti lastenkirjallisuutta. Lapsia rohkaistaan tutkimaan ja lukemaan oman taitonsa mukaisesti erilaisia tekstejä sekä kertomaan ja ilmaisemaan eri tavoin kuulemastaan tai lukemastaan. Lisäksi arjessa ovat monipuolisesti kuvatuet käytössä.

Erialaisten leikkien ja harjoitusten avulla tuetaan lasten hienomotoristen taitojen kehittymistä sekä heidän kykyään hahmottaa tilaa ja suuntia. Lapsia ohjataan tarkoituksenmukaiseen kynäotteeseen ja näppäimistöjen käyttöön. Esiopetuksessa tuetaan lasten kielellisiä valmiuksia havainnoimalla eri kieliä yhdessä lasten kanssa. Erityisesti tarkastellaan lapsiryhmässä ja lähiympäristössä puhuttuja kieliä. Näin tuetaan lasten kielitietoisuuden ja oman kielellisen ja kulttuurisen identiteetin kehittymistä. Samalla lapsia autetaan havaitsemaan ympäröivän maailman kielellinen ja kulttuurinen rikkaus ja kiinnostavuus. Opetuksessa voidaan käyttää esimerkiksi erikielisiä lauluja, leikkejä ja viittomia.

5.4. Dokumentointi ja arviointi

Arviointi on kiinteä osa esiopetusta. Arvioinnilla on esiopetuksessa kaksi tehtävää: sen avulla suunnitellaan ja kehitetään opetusta sekä tuetaan kunkin lapsen hyvinvointia, kasvua ja oppimista. Arviointi on havainnoinnin, dokumentoinnin, arviointipäätelmien ja palautteen muodostama kokonaisuus, johon osallistuvat opettajien lisäksi muu esiopetuksen henkilöstö sekä lapset ja huoltajat.

Toiminnan dokumentointi on olennainen osa esiopetuksen toteuttamista. Säännöllinen ja systemaattinen dokumentointi muodostaa hyvän pohjan sekä toiminnan että lapsen kasvun ja kehityksen arvioinnille. Toiminnan dokumentointi mahdollistaa myös lapsen itsearvioinnin laadukkaan toteuttamisen. Toimintaa dokumentoidaan systemaattisesti ja suunnitelmallisesti erilaisin menetelmin. Kirjallisten dokumenttien lisäksi voidaan käyttää kuvia, ääntä, videota sekä eri muodoissa tallennettuja lasten töitä.

Esiopetuksessa kehitetään lasten edellytyksiä itsearviointiin. Lapsia rohkaistaan kuvaamaan, mistä he esiopetuksessa pitävät, missä he ovat omasta mielestään onnistuneet ja mitä he haluaisivat opetella jatkossa. Opettaja ohjaa lapsia myös pohtimaan yhteisten tehtävien onnistumista. Lasten oppimisen polun aikana vähitellen kehittyvä itsearviointitaito on osa oppimisen taitoja.

6. Yhteistyö esiopetuksen aikana ja siirtymävaiheissa

Nivelvaiheyhteistyön tavoitteina on, että esiopetus, muu varhaiskasvatus ja perusopetus muodostavat johdonmukaisen, lapsen kasvua ja oppimista tukevan jatkumon. Yhteistyöllä varmistetaan myös esiopetuksen laatua sekä vahvistetaan lasten ja huoltajien osallisuutta.

Yhteistyö perusopetuksen kanssa on suunnitelmallista. Sitä kehitetään ja arvioidaan yhdessä opetuksen järjestäjän johdolla. Yhteistyö

esiopetuksessa oppimisen polun eri vaiheiden tavoitteiden ja käytäntöjen tunteminen on laadukkaan opetuksen perusta. Esiopetuksen, muun varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen henkilöstön yhteistyöllä opetussuunnitelmien laatimisessa ja kehittämisessä edistetään varhaiskasvatuksen, esiopetuksen ja perusopetuksen laatua.

Paimiossa varhaiskasvatuksen, esiopetuksen ja alkuopetuksen henkilöstö tutustuu käytännössä toistensa toimintaan ja oppimisympäristöihin. Yhteistyö lähikoulun kanssa on suunnitelmallista ja jatkuvaa. Lasten kasvun ja oppimisen tukemiseksi esiopetuksessa on käytössä kolmitasoinen tuki, jolla taataan käytänteiden yhdenmukaisuus perusopetuksen kanssa. Esiopetuksen henkilöstö tekee yhteistyötä sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstön kanssa.

Lasten kasvun ja oppimisen tuen sekä esiopetuksen opiskeluhuollon käytäntöjä arvioidaan ja kehitetään monialaisessa yhteistyössä. Yhteistyötä tehdään myös lähiympäristön muiden toimijoiden kanssa, näin lasten oppimisympäristöt laajenevat ympäröivään yhteisöön. Henkilöstön keskinäinen yhteistyö esiopetuksessa on välttämätöntä opetuksen laadun ja esiopetusyhteisön hyvinvoinnin kannalta. Yhteistyö esiopetusyhteisön aikuisten kesken toimii samalla esimerkkinä lapsille. Lasten yhteistyötaitojen vahvistaminen on yksi keskeisistä esiopetuksen tavoitteista.

Esiopetuksessa käytetään erilaisia yhteistyömuotoja ja pienryhmätoimintaa. Lapsia kannustetaan ja ohjataan toimimaan ryhmän jäsenenä ja kehittämään omia yhteistyötaitojaan. Lapsia kuullaan toiminnan suunnittelun,

toteuttamisen ja arvioinnin yhteydessä heille sopivalla tavalla, esimerkiksi haastattelujen, videoiden, valokuvien, lasten kertomusten ja piirustusten avulla.

6.1. Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö

Vastuu huoltajien kanssa tehtävästä yhteistyöstä on opetuksen järjestäjällä. Yhteistyön lähtökohtana on luottamuksen rakentaminen sekä osapuolten tasa-arvoinen vuorovaikutus ja keskinäinen kunnioitus. Yhteistyö edellyttää esiopetuksen henkilöstön aloitteellisuutta sekä henkilökohtaista vuorovaikutusta huoltajien kanssa. Yhteistyössä otetaan huomioon perheiden moninaisuus, yksilölliset tarpeet ja huoltajuuteen liittyvät kysymykset.

Yhteistyössä hyödynnetään eri viestintävälineitä kuten Wilma-ohjelmaa ja käytetään tarpeen mukaan tulkkia. Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö tarjoaa myös mahdollisuuksia huoltajien väliselle keskustelulle ja verkostoitumiselle. Huoltajien kokemukset lastensa aiemmasta kasvuympäristöistä, kehityksestä, oppimisesta ja mielenkiinnon kohteista otetaan esiopetuksessa huomioon.

Toimintavuoden aikana syksyllä ja keväällä opettaja keskustelee kunkin lapsen huoltajan kanssa perheen ja esiopetuksen arvoista, kasvatuskäytännöistä ja tavoitteista. Erityisen tärkeää yhteistyö huoltajien kanssa on lasten kasvun ja oppimisen tukea suunniteltaessa ja toteutettaessa. Huoltajille tarjotaan mahdollisuuksia tutustua ja osallistua lapsensa esiopetuspäivään. Keskustelulle huoltajien kanssa varataan riittävästi aikaa. Huoltajien kieli- ja

kulttuuritietoutta sekä muuta asiantuntemusta voidaan hyödyntää esiopetuksen toteuttamisessa.

Huoltajille tiedotetaan oppilaskuljetuksista ja opiskelijahuollosta esiopetuksen aikana sekä lapsille esiopetuksen lisäksi tarjolla olevista muista varhaiskasvatuspalveluista. Huoltajien ja lasten antama palaute päivittäisessä viestinnässä ja vuosittaisessa asiakastytyväisyyskyselyssä otetaan huomioon opetusta, tuen muotoja ja toimintakulttuuria kehitettäessä. Siirtymävaiheet kotoa tai aiemmasta varhaiskasvatuksesta esiopetukseen tai esiopetuksesta kouluun ovat lapsille tärkeitä elämänvaiheita. Onnistunut siirtyminen edistää lasten turvallisuuden tunnetta ja hyvinvointia sekä heidän kasvu- ja oppimisedellytyksiään. Siirtymätilanteissa perheille tarjotaan mahdollisuutta tutustumiskäynteihin ja -keskusteluun. Siirtymävaiheiden käytännöt ovat suunniteltuja ja niitä arvioidaan ja kehitetään.

Paimiossa on toimivat yhteistyön ja tiedon siirron käytänteet, joiden avulla lasten siirtyminen kotoa tai aiemmasta varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja sieltä perusopetukseen tapahtuu mahdollisimman joustavasti lasten kasvua ja oppimista tukevalla tavalla. Nivelvaiheen vuosikello on käytössä jokaisessa esiopetusryhmässä. Tavoitteena on, että opetuksen, oppimisen tuen sekä opiskeluhoillon järjestämisen kannalta keskeinen tieto siirtyy lapsen siirtyessä yksiköstä toiseen tai

Huoltajille tiedotetaan oppilaskuljetuksista ja opiskelijahuollosta esiopetuksen aikana sekä

koulutusasteelta toiselle. Tiedon siirrossa noudatetaan voimassa olevia säännöksiä. Esiopetuksen tai perusopetuksen siirtymävaiheissa ja erityisesti poikkeuksellisesta aloittamisajankohdasta päätettäessä hyödynnetään aikaisempien ja tulevien opettajien asiantuntemusta lapsen kasvun ja oppimisen etenemisestä ja tukemisesta. Lapsen ja huoltajan kanssa keskustellaan esiopetukseen ja kouluun siirryttäessä alkavan opetuksen tavoitteista, tehtävästä sekä toimintatavoista. Lapset ja huoltajat tutustuvat esi- ja alkuopetuksen oppimisympäristöihin, toimintaan ja henkilöstöön jo ennen opetuksen alkua. Perusopetukseen siirtyville lapsille ja heidän huoltajilleen annetaan tietoa koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnasta sekä koulukuljetuksista. Paimiossa tavoitteena, että esiopetus tapahtuu tulevan lähikoulun yhteydessä olevassa päiväkodissa tai siten, että voidaan varmistaa sujuva nivelvaiheen yhteistyö ja sujuva siirtyminen alkuopetukseen.

7. Opiskeluhoito

7.1. Opiskeluhoillon keskeiset periaatteet ja opetustoimeen kuuluvan opiskeluhoillon tavoitteet

Opiskeluhoito on lapsen ja esiopetusyhteisön kokonaisvaltaisesta hyvinvoinnista ja sen edellytyksistä huolehtimista. Lapsella on oikeus saada maksutta opiskeluhoito, jota esiopetukseen osallistuminen edellyttää. Opiskeluhoitotyössä otetaan huomioon lapsen edun ensisijaisuus. Opiskeluhoitoa toteutetaan opetustoimen ja Paimiossa Varsinais-Suomen hyvinvointialueen (Varha) suunnitelmallisena

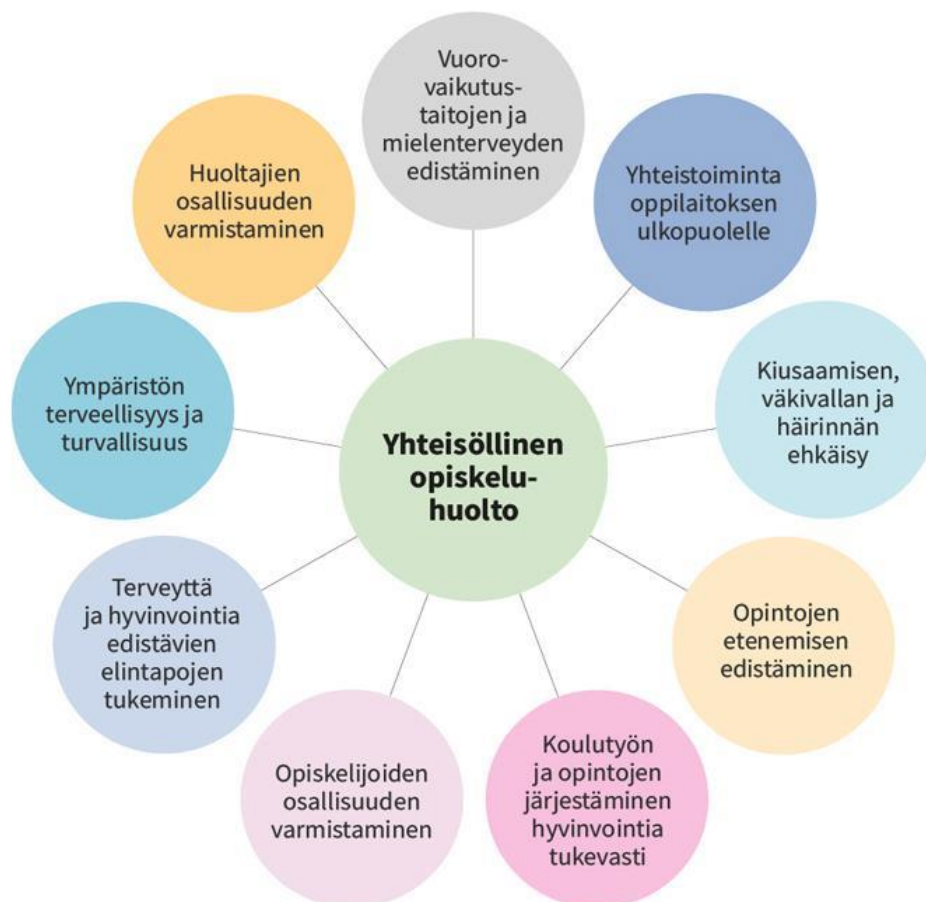
yhteistyönä lasten ja heidän huoltajiensa sekä tarvittaessa muiden yhteistyötahojen kanssa.

Yhteisöllinen opiskeluhoolto

KO opiskeluhoolto on sekä yhteisöllistä että yksilökohtaista työtä. Yhteisöllinen opiskeluhoolto on ennalta ehkäisevää ja ensisijainen tapa toteuttaa opiskeluhooltoa esiopetuksessa. Yhteisöllinen opiskeluhoolto on tärkeä osa esiopetuksen toimintakulttuuria. Esiopetuksen henkilökunnalla on ensisijainen vastuu esiopetusyhteisön hyvinvoinnista. Opiskeluhoolto on ennaltaehkäisevää yhteisöllistä työtä, joka on kaikkien esiopetuksessa työskentelevien ammattilaisten yhteinen tehtävä ja sen kehittäminen edellyttää hyvää johtamista.

Jokaisessa esiopetusta järjestävässä päiväkodissa toimii oma opiskeluhooltoryhmä (YHR) ja sen jäseninä toimivat päiväkodin johtaja, erityisopettaja, opettaja-jäsen/et sekä neuvolapalveluista terveydenhoitaja, kuraattori, psykologi, vanhempaintoimikunnan edustaja/huoltajien edustaja, mahdollinen esioppilas-edustaja sekä tarpeen mukaan kokoukseen pyydetty jäsen esimerkiksi lähikoulun rehtori.

Yhteisöllisessä opiskeluhooltotyössä seurataan, arvioidaan ja kehitetään esiopetusyhteisön ja ryhmien hyvinvointia. Lisäksi huolehditaan esiopetusympäristön terveellisyydestä, turvallisuudesta ja esteettömyydestä. Opetuksen järjestämisen lähtökohtana on lasten ja henkilökunnan turvallisuuden varmistaminen kaikissa tilanteissa. Yhteisöllisten toimintatapojen

Kuva 4. Yhteisöllinen opiskeluhoolto (THL)

kehittämisessä tehdään yhteistyötä varhaiskasvatuksen, neuvolan sekä muiden kunnan lasten hyvinvointia edistävien viranomaisten ja toimijoiden kanssa.

Esiopetuksen yhteisöllinen oppilashuoltoryhmä kokoontuu neljä kertaa lukuvuodessa ja sen tavoitteena on käsitellä asioita vain yleisellä ja yhteisöllisellä tasolla. Lasten ja huoltajien osallisuus ja kuulluksi tuleminen on yhteisöllisessä oppilashuollossa tärkeää ja hyvinvointia vahvistavaa. Yhteisöllinen oppilashuolto luo esiopetuksessa edellytyksiä yhteenkuuluvuudelle, huolenpidolle ja avoimelle vuorovaikutukselle. Osallisuutta lisäävät toimintatavat edesauttavat myös ongelmien ennalta ehkäisyä, niiden varhaista tunnistamista ja tarvittavan tuen järjestämistä. Paimiossa yhteistyö huoltajien kanssa toteutuu muun muassa: 1) päiväkodin yhteiset tapahtumat ja vanhempainillat, 2) tiedottamalla oppilashuollosta kaupungin internetsivuilla ja 3) oppilashuoltoa koskevilla palautteilla asiakastytyväisyyskyselyiden yhteydessä.

Paimion esiopetusryhmissä on käytössä MiniVerso-vertaissovitteluohjelma, johon henkilöstöä on koulutettu. Esiopetuksessa ei sallita kiusaamista missään muodossa. Kiusaamista ehkäistään harjoittelemalla lasten kanssa tunnetaitoja sekä tukemalla lasten vertaissuhteita. Lapsia ohjataan toimimaan toiset huomioon ottaen erilaisissa ristiriitatilanteissa. Mahdollisiin kiusaamistapauksiin puututaan välittömästi.

MiniVerso on selkeä menetelmä, jonka avulla sovittelukoulutuksen saanut henkilökunnan jäsen auttaa lapsia itse löytämään ratkaisuja

riitoihinsa. MiniVerso luo edellytykset lasten aidolle osallisuudelle riitatilanteissa. Restoratiivinen lähestymistapa vahvistaa sovittelevaa toimintakulttuuria ja restoratiivinen sovittelu tarjoaa vaihtoehtoisen menetelmän ratkaista lasten välisiä ristiriitoja arjen toiminnassa.

Kasvattajien sovittävän työtteen myötä tavoitteena on edistää lasten toimijuutta, vaikutusmahdollisuuksia ja elämäntaitoja. Ajatuksena on, että ristiriitatilanteet ymmärrettäisiin tavalliseen elämään kuuluviksi ja erimielisyyksien ratkaiseminen enemmän oppimistilanteiksi kuin hankalaksi tai ikäväksi välikohtaukseksi. Sovittelussa ketään ei leimata vaan kunnioitetaan ja kuunnellaan oman riitansa sekä sen ratkaisun asiantuntijana. Sovittelutoiminta luo mahdollisuuksia sosiaalisten- ja vuorovaikutustaitojen harjoitteluun leikin keinoin.

Yksilökohtainen opiskeluhoito

Yksilökohtainen opiskeluhoito tarkoittaa toimenpiteitä tarvittavien tukitoimien järjestämiseksi. Lapsella on oikeus hyvinvointialueen järjestämiin opiskeluhoitopalveluihin (opiskeluhoillon kuraattori- ja psykologipalvelut sekä ikäryhmälle tarkoitetut neuvolapalvelut). Opiskeluhoitopalvelut järjestetään lähipalveluna, jolle opetuksen järjestäjän tulee tarjota asianmukaiset tilat. Yksilökohtainen opiskeluhoito on muun muassa

1. Lapsen ohjaaminen opiskeluhoitopalveluihin (ikäryhmälle)

- tarkoitettua neuvolapalvelut, kuraattori- ja psykologipalvelut),
2. Yksittäisen lapsen tueksi koottavan monialaisen asiantuntijaryhmän kokoaminen, huoltajan suostumuksen hankkiminen ja työskentelyyn osallistuminen,
 3. Opiskeluhoitokertomusten laatiminen, säilytys ja vastuuhenkilön nimeäminen opetuksen järjestäjän opiskeluhoitokertomukselle,
 4. Lapsen erityisruokavalion tai lääkityksen ilmoittamisen käytänteet esiopetuksessa.

7.2. Opiskeluhoitosuunnitelmat

Kunnallisissa yksiköissä tullaan noudattamaan Paimion kaupungin yhteistä opiskeluhoitosuunnitelmaa. Yksityiset esiopetuksen järjestäjät laativat kukin oman opiskeluhoitosuunnitelmansa. Opiskeluhoitosuunnitelmien kokonaisuus muodostuu suunnitelmista, jotka yhdessä ohjaavat esiopetuksen Opiskeluhoiton suunnittelua ja toteutusta kunnassa. Suunnitelmat valmistellaan monialaisessa yhteistyössä.

Alueellinen opiskeluhoitosuunnitelma (Varha)

Hyvinvointialueella tulee olla alueellinen opiskeluhoitosuunnitelma hyvinvointialueen vastuulla olevien opiskeluhoitopalvelujen järjestämiseksi. Alueellinen opiskeluhoitosuunnitelma pohjautuu alueella toimivien koulutuksen järjestäjien opiskeluhoitosuunnitelmiin. Suunnitelma hyväksytään hyvinvointialueen aluevaltuustossa

valtuustokaudeksi ja se on tarkistettava tarvittaessa. Alueellisen opiskeluhoitosuunnitelman tulee sisältää:

- 1) opiskeluhoitopalvelujen alueellisen toteuttamisen tavoitteet ja keskeiset periaatteet;
- 2) suunnitelman hyvinvointialueen ja koulutuksen järjestäjien välisestä yhteistyöstä;
- 3) alueella sijaitsevien koulutuksen järjestäjien opiskeluhoitosuunnitelmista ilmenneet arviot opiskeluhoitopalvelujen kokonaistarpeesta ja muut mahdollisesti tarvittavat toimenpiteet;
- 4) suunnitelman opiskeluhoitopalvelujen voimavarojen kohdentamisesta;
- 5) toimenpiteet suunnitelman toteuttamiseksi ja seuraamiseksi

Koulutuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelma

Paimiossa on laadittu koulutuksenjärjestäjän Paimion kaupungin opiskeluhoitosuunnitelma 1.8.2023 alkaen. Opiskeluhoitosuunnitelmassa kuvataan, miten koulutuksen järjestäjänä Paimion kaupunki 1) toteuttaa yhteisöllistä opiskeluhoitotyötä, 2) järjestää yksilökohtaista tukea, 3) tekee yhteistyötä opiskelijoiden, heidän huoltajiensa ja yhteistyötahojen kanssa ja 4) toimii kiusaamis-, häirintä-, väkivalta ja kriisitilanteissa.

Opiskeluhoito on kaikkien esiopetuksessa työskentelevien ja opiskeluhoitopalvelujen ammattilaisten yhteinen tehtävä. Lasten, huoltajien, esiopetuksen henkilöstön ja opiskeluhoitopalvelujen työntekijöiden sekä yhteistyötahojen osallisuus opiskeluhoiton

toimintatapojen suunnittelussa, toteuttamisessa ja arvioinnissa opiskeluhollossa on keskeistä. Tämä edellyttää yhteisiä toimintatapoja ja erityisesti opetuksen järjestäjän ja hyvinvointialueen yhteistyötä.

8. Lapsen kasvun ja oppimisen tuki

Esiopetusta toteutetaan inklusion periaatteiden mukaisesti. Inklusio tarkoittaa laadukasta, inklusion ideologiaan pohjautuvaa kasvatusta ja koulutusta kaikille. Se tulisi mieltää toimintaa ohjaavana kokonaisvaltaisena arvoperustana ja toiminnan järjestämisen periaatteena, sekä kaikkien lasten oikeutena samoihin palveluihin ja opetukseen. Kaikkia lapsia koskevat yhtäläiset oikeudet, tasa-arvo, yhdenvertaisuus, syrjimättömyys, moninaisuuden arvostaminen,

sosiaalinen osallisuus sekä yhteisöllisyys. Yksilöllisistä ominaisuuksistaan, oppimisvalmiuksistaan tai erilaisista taustoistaan riippumatta kaikki lapset toimivat ja ovat osallisia samassa ryhmässä. Olennaista on kiinnittää huomiota toiminnan riittävään resursointiin ja varhaiskasvatusympäristössä olevien erilaisuutta ja poissulkemisen kulttuurisia aiheuttavien tekijöiden poistamiseen. Inklusiivisesti toteutetussa varhaiskasvatuksessa voi olla erityisryhmiä, integroitua pienryhmiä tai muita tuen tarpeen vuoksi pienennettyjä ryhmiä, kunhan se vastaa lapsen tuen tarpeeseen. Lapsen kasvun ja oppimisen tuen tasoja on kolme: yleinen tuki, tehostettu tuki ja erityinen tuki. Kasvun ja oppimisen tuen järjestämisen lähtökohtana ovat kunkin lapsen ja lapsiryhmän vahvuudet sekä oppimis- ja kehitystarpeet. tarpeesta ja esiopetuksen aikana saamasta tuesta siirtyä myös perusopetukseen.

Esiopetusta koskevat ja tuen tarpeeseen liittyvät hallintopäätökset

Kuva 5. Esiopetuksen tuen muodot ja hallintopäätökset (OPH)

KASVUN JA OPPIMISEN TUEN JÄRJESTÄMINEN	KUKA TEKEE?	MITÄ / MILLOIN TEKEE?
YLEINEN TUKI leops= lapsen esiopetus suunnitelma vasu= lapsen varhaiskasvatus suunnitelma (esiopetusta täydentävä varhaiskasvatus)	<ul style="list-style-type: none"> Esiopetusryhmän henkilökunta, tarvittaessa veo:n konsultointi 	<ul style="list-style-type: none"> Oppilaalle laaditaan vasu, leops (vain esiopetus) Varhainen yleisen tuen menetelmien vahvistaminen Inklusiivinen toimintakulttuuri: pienryhmätoiminta, leikki ja vuorovaikutustaidot Tarvittaessa tukitoimet aloitetaan välittömästi Nivelvaiheyhteistyö siirtymissä
PEDAGOGINEN ARVIO	<ul style="list-style-type: none"> Esiopetusryhmän opettaja yhdessä tiimin, huoltajien ja opiskeluhoollon edustajien kanssa, veo:n konsultointi 	<ul style="list-style-type: none"> Jos yleinen tuki ei riitä, laaditaan pedagoginen arvio Arvioon kirjataan lapsen ja huoltajien näkemys
ARVIO TEHOSTETTUUN TUKEEN SIIRTYMISESTÄ / ARVIO YLEISEN TUEN JATKAMISESTA	<ul style="list-style-type: none"> Esiopetusryhmän opettaja veo, opiskeluhoollon edustaja 	<ul style="list-style-type: none"> Lapsen tuen taso perustuu pedagogisiin, rakenteellisiin ja ohjauksellisiin tukitoimiin sekä tarvittaessa asiantuntijalausuntoihin
TEHOSTETTU TUKI: ESIOPETUKSEN OPPIMISSUUNNITELMA	<ul style="list-style-type: none"> Esiopetusryhmän opettaja, lapsen huoltajat, veo 	<ul style="list-style-type: none"> Oppilaalle laaditaan leops, jonka mukaisesti tehostettua tukea toteutetaan
PEDAGOGINEN SELVITYS	<ul style="list-style-type: none"> Esiopetusryhmän opettaja yhteistyössä veon ja opiskeluhoollon edustajan kanssa 	<ul style="list-style-type: none"> Jos tehostettu tuki ei riitä, laaditaan pedagoginen selvitys Lapsen tuen taso perustuu pedagogisiin, rakenteellisiin ja ohjauksellisiin tukitoimiin sekä tarvittaessa asiantuntijalausuntoihin
Huoltajien kuuleminen	<ul style="list-style-type: none"> Veo toteuttaa lapsen ja huoltajien kuulemisen 	<ul style="list-style-type: none"> Selvitykseen kirjataan lapsen ja huoltajan näkemys
PÄÄTÖS ERITYISESTÄ TUESTA	<ul style="list-style-type: none"> Koordinoiva erityisopettaja tai sivistysjohtaja kts. hallintosääntö 	<ul style="list-style-type: none"> Hallinnollinen päätös erityisestä tuesta
PÄÄTÖS PIDENNETYSTÄ OPPIVELVOLLISUUDESTA	<ul style="list-style-type: none"> Sivistysjohtaja 	<ul style="list-style-type: none"> Hallinnollinen päätös pidennetystä oppivelvollisuudesta
ERITYINEN TUKI: HOJKS hojks=henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma	<ul style="list-style-type: none"> Veo yhteistyössä esiopetusryhmän opettajan kanssa, lapsen huoltajat, muut asiantuntijat 	<ul style="list-style-type: none"> Lapselle laaditaan HOJKS, jonka mukaisesti erityistä tukea toteutetaan HOKJS:n kirjataan lapsen ja huoltajan näkemys

8.1. Yleinen tuki

Laadukas esiopetus on perusta lapsen kasvulle, oppimiselle ja hyvinvoinnille. Tämä tarkoittaa usein pedagogisia ratkaisuja sekä ohjaus- ja tukitoimia, joilla tilanteeseen vaikutetaan mahdollisimman varhaisessa vaiheessa osana esiopetuksen arkea. Yleistä tukea annetaan heti tuen tarpeen ilmetessä, eikä tuen aloittaminen edellytä erityisiä tutkimuksia tai päätöksiä. Tässä vaiheessa on syytä arvioida esioppilaan ympärillä olevia opetusjärjestelyitä sekä tilan ja opetuksen strukturointia. Oppimissuunnitelmaa voidaan tarvittaessa käyttää osana yleistä tukea.

8.2. Tehostettu tuki

Tehostettuun tukeen siirrytään, kun esioppilas tarvitsee säännöllisempää tukea oppimiseen. Esioppilas voi tällöin tarvita useampaa tuen muotoa. Tehostetun tuen aloittaminen, järjestäminen ja tarvittaessa palaaminen takaisin yleisen tuen piiriin käsitellään pedagogiseen arvioon perustuen moniammatillisesti yhteistyössä opiskeluhuollon ammattihenkilöiden kanssa. Esioppilaalle annetut tukitoimet yleisen tuen aikana kirjataan aina pedagogiseen arvioon. Tehostettua tukea annetaan esioppilaalle laadittavan oppimissuunnitelman mukaisesti muun opetuksen yhteydessä joustavin opetusjärjestelyin. Yhteistyö ja suunnitelmallisuus ovat tehostetun tuen toteutumisen edellytys.

8.3. Erityinen tuki

Jos esioppilaalle annetut tehostetun tuen tukitoimet eivät ole riittäviä, tehdään hänelle pedagogiseen selvitykseen perustuva erityistä tukea koskeva hallintopäätös. Tällöin oppilas

etenee opiskelussa henkilökohtaisten tavoitteiden mukaisesti, ja hänelle laaditaan henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS). Suunnitelmasta on käytävä ilmi erityistä tukea koskevan päätöksen mukaisen esiopetuksen ja muun tuen antaminen.

Erityinen tuki muodostuu erityisopetuksesta ja muusta oppilaan tarvitsemasta, perusopetuslain mukaan annettavasta tuesta. Erityisopetus ja oppilaan saama muu tuki muodostavat järjestelmällisen kokonaisuuden. Huoltajan tuki, moniammatillinen yhteistyö ja yksilöllinen ohjaus ovat tärkeitä.

Paimiossa esiopetusryhmissä työskentelee säännöllisesti konsultoiva erityisopettaja (kveo), sekä varhaiserityiskasvatuksen lastenhoitaja (velho) yhteistyössä ryhmän henkilökunnan kanssa. Erityisesti velhojen työnkuvan tarkoitus on, että jokainen lapsi saa tarvitsemansa tuen ryhmän toiminnan arjessa.

Huoltajien kuuleminen

Varhaiskasvatuksen erityisopettaja (veo/kveo) vastaa tuen hallintopäätösten osalta huoltajien kuulemisprosessista. Varhaiskasvatuksen erityisopettaja antaa huoltajille noin kaksi viikkoa ennen kuulemistilaisuutta kuulemiskutsun kuulemistilaisuuteen. Kuulemiskutsussa kerrotaan, että lapsen esiopetussuunnitelma, pedagoginen selvitys ovat huoltajien luettavissa kahden viikon ajan. Kuulemistilaisuudessa huoltajilla on mahdollisuus ilmaista mielipiteensä yleisen tuen tukipalvelun, tai erityisen tuen järjestämisestä, joka kirjataan erilliseen kuulemislomakkeeseen. Huoltajien lisäksi kuulemistilaisuuteen osallistuvat

kuulemisprosessista vastaava kunnallinen varhaiskasvatuksen erityisopettaja sekä lapsen varhaiskasvatuksen opettaja. Selkeintä on, että kutsu kuulemiseen esitetään tavalla, joka on todennettavissa jälkeenpäin. Jos tiedoksianto tehdään esimerkiksi Wilma-järjestelmässä, tulee huoltajalta saada kuittaus tiedon saamisesta. Tiedoksiannon kuulemistilaisuudesta voi lähettää myös tavallisella kirjeellä. Kirjeen katsotaan tulleen perille kahdeksassa päivässä sen lähettämisestä, jollei muuta näytetä. Puhelimitse esitetty tiedoksianto ei ole todisteellinen. Jos huoltaja ei saavu kuulemistilaisuuteen, huoltajalle on tarpeen tarjota toinen mahdollisuus.

Erityisen tuen päätös voidaan tehdä siitä huolimatta, vaikka huoltaja ei tulisi kuulemistilaisuuteen tai haluaisi tulla kuulluksi. Opetuksen järjestäjän on koetettava löytää yhteisymmärrys huoltajan kanssa, mutta myös oikeus ja velvollisuus tehdä päätös oppilaan edun mukaisesti, vaikka vastoin huoltajan tahtoa. Kuuleminen ei siis tarkoita, että kuultavilta olisi saatava suostumus menettelyyn. Lähtökohtana on aina hyvän yhteistyön ja luottamuksen ilmapiirin rakentaminen.

8.4. Tuen eri muodot

Pedagogista tukea on toistuvien toimintojen ja struktuurin luominen päivän rakenteeseen, sensitiiviset ja saavutettavat vuorovaikutus- ja kommunikaatiotavat, pedagogiset toimintatavat ja -menetelmät, toiminnan suunnittelu, havainnointi, dokumentointi ja arviointi sekä erityisopettajan konsultaatio.

Rakenteellista tukea on henkilöstön osaamisen lisääminen, henkilöstön lisääminen ryhmään, henkilöstörakenteen tarkastelu, lapsimäärän

pienentäminen ryhmässä, tulkittamis- ja avustamispalvelut, apuvälineiden käyttäminen, pien- tai erityisryhmä, erityisopettajan osa- tai kokoaikainen erityisopetus.

Lisäksi **hoidolliseen tukeen** liittyvät tarpeet kuvataan ohjaus- ja avustajapalveluissa esi- ja perusopetuslain mukaisesti. Oppilaan saama tuki tulee kirjata. Esiopetuksessa oppilaan tuki kirjataan Wilmaan.

Tarkemmat ohjeet löytyvät KONSTI-tuen käsikirjasta. Käsikirja toimii Kaarinan, Liedon, Mynämäen, Naantalın, Paimion, Paraisten, Raision, Sauvon sekä Uudenkaupungin tuen järjestämistä koskevia käytänteitä ohjaavana asiakirjana. Se on laadittu kuntien yhteistyönä tuen järjestämisen avuksi sekä toimintatapojen yhtenäistämiseksi ja selkeyttämiseksi.

Henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma HOJKS

Erityistä tukea koskevan päätöksen toteuttamiseksi lapselle laaditaan henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS) Wilmaan. Se on kirjallinen suunnitelma lapsen esiopetuksen ja oppimisen tavoitteista, sisällöistä, käytettävistä pedagogisista menetelmistä ja lapsen tarvitsemasta tuesta.

Erityistä tukea varten tehtävä HOJKS perustuu pedagogisessa selvityksessä tuotettuun tietoon. Henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskevan suunnitelman laatimisessa hyödynnetään lapselle mahdollisesti aiemmin laadittua oppimissuunnitelmaa. Mikäli lapsella on varhaiskasvatussuunnitelma,

kuntoutussuunnitelma tai muita lapsen esiopetuksen toteuttamista tukevia suunnitelmia, hyödynnetään niitä huoltajan luvalla. Varhaiskasvatuksen erityisopettaja ja varhaiskasvatuksenopettaja laativat suunnitelman yhteistyössä muun henkilökunnan, lapsen ja huoltajien kanssa, ellei siihen ole ilmeistä estettä. Laatumiseen osallistuvat tarvittaessa myös muut asiantuntijat.

Erytystä tukea varten laadittavan HOJKS:n tulee sisältää seuraavat tiedot sen mukaan kuin lapsen esiopetuksen ja tuen järjestäminen edellyttää: tavoitteet, pedagogiset ratkaisut, tuen seurannan ja arvioinnin.

Pidennetty oppivelvollisuus

Jos perusopetukselle säädettyjä tavoitteita ei lapsen vammaisuuden tai sairauden vuoksi ilmeisesti ole mahdollista saavuttaa yhdeksässä vuodessa, alkaa oppivelvollisuus vuotta perusopetuslaissa säädettyä aikaisemmin. Oppivelvollisuus päättyy, kun perusopetuksen oppimäärä on suoritettu tai kun pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevan oppilaan oppivelvollisuuden alkamisesta on kulunut 11 vuotta. Esiopetus voi pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevalle lapselle annettavassa esiopetuksessa kestää yhden tai kaksi vuotta.

Pidennetyn oppivelvollisuuden piiriin kuuluvat vaikeasti vammaiset lapset. Myös vaikea sairaus voi olla syynä pidennettyyn oppivelvollisuuteen. Päätös pidennetystä oppivelvollisuudesta tehdään pääsääntöisesti ennen oppivelvollisuuden alkamista. Lapselle tehdään tällöin myös päätös erityisestä tuesta. Lapselle laaditaan HOJKS esiopetuksen alkaessa. Lapsella

on oppivelvollisuuden alkamista edeltävänä vuonna oikeus saada esiopetusta. Pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevalla lapsella tämä oikeus esiopetukseen alkaa sen vuoden syyslukukauden alussa, jolloin lapsi täyttää viisi vuotta. Päätös oppivelvollisuuden pidentämisestä tarvitaan ennen esiopetuksen alkua, jotta oikeus siihen voi toteutua.

Lapsen ohjautuminen riittävän varhain tuen piiriin edellyttää yhteistyötä eri hallintokuntien välillä. Lapsen huoltajalle tulee antaa ajoissa tietoa pidennetyn oppivelvollisuuden eri vaihtoehtoista ja valinnan vaikutuksista. Huoltaja päättää, osallistuuko lapsi oppivelvollisuutta edeltävään esiopetukseen. Esiopetuksen kesto ja perusopetuksen aloittaminen tulee suunnitella lapsen edistymisen, tuen tarpeen ja kokonaistilanteen perusteella. Hallintopäätöksen pidennetystä oppivelvollisuudesta tekee Paimiossa sivistysjohtaja ja päätöksessä käytetään asiantuntijoiden lausuntoja.

